

Praktik möter akademi

”Dagen övar på problemformulering som grund för att driva förändringsarbete. Vad är problemet? Vrida för att komma rätt. Direkt ner i vissa praktiker. Tack för det!

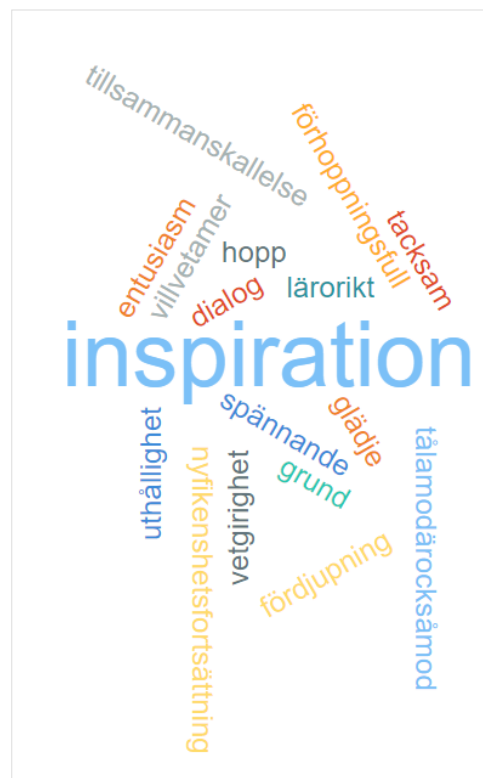
En dag för lärande och gemensamma upptäckter

Den 7 maj 2024 anordnade trestiftsprojektet Kunskapsutveckling Diakoni och CRS, vid Uppsala universitet, en workshopdag då vi belyste och reflekterade kring olika former av församlingsdiakoni.

Församlingsmedarbetare från Norrköping, Västerås, Örebro och Falun med omnejd hade förberett fyra case/dilemman och tillsammans med Stig Linde (Socialhögskolan Lund) och Martha Middlemiss Lé Mon (CRS Uppsala universitet), aktiva forskare på diakonirelevanta områden, skapade vi tid och rum för samtal och kreativt tänkande.

Dagen sammanfattades med orden i ordmolnet här bredvid.

Tack till alla som bidrog!

Falun: Emelie Kjellgren, Pernilla Lundström **Västerås/stadsmissionen:** Jörgen Tempelman, Ingela Wilen, Sofie Grander **Örebro:** Kajsa Olofsson, Kent Karlson, Lena-Maria Brunhoff, Katrin Holmstrand **Norrköping:** Sofia Sörner Zaremba, Anna Andersson **Trestiftsprojektet:** Susanna Löfgren, Eva-Mari Karlsson Kempfi, Lena Sjöberg, Eva Wenehult **Forskare:** Stig Linde, Martha Middlemiss lé Mon **Nationell nivå:** Birgitta Lounela

Marthas introduktion

Under dagen skulle samtalet stå i centrum. De dilemman som församlingarna så generöst delat med sig av var korn till de stora frågorna. Det är bra att lyssna till varandra. Vi var inte primärt där för att lösa våra dilemman, men samtalet kunde leda till nya idéer. Det var viktigt att inte fastna i praktiska frågor, det är lätt att hamna där, särskilt för den som är van att tänka lösningsorienterat. Vilka nya frågor kommer ur dilemnana? Vad kunde vi ta med oss in i vardagen? Forskarna kunde teoretisera kring dagens dilemman och hoppades att det skulle vara behjälpligt för församlingarna.

Samverkan mellan praktik och akademi ger möjlighet för forskare att interagera och testa metoder och arbetssätt. Vad funkar bra? Vad kan spridas vidare?

Pass 1: Tre enheter i samverkan

Case/Dilemma

Faluns kommun vill prata om social hållbarhet med Svenska kyrkan, men förstår inte alltid att det finns tre enheter/församlingar som är Svenska kyrkan inom kommunens gränser. För att få till en robust samverkan behöver Svenska kyrkan verka som en enhet.

Hela kommunen har samma socioekonomiska utmaningar och vill samverka med civilsamhället. Vid ett möte talade de om beredskap, om kommunens brottförebyggande arbete och om kyrkans bidrag för samverkan och trygghet i kommunen.

Vad erbjuder församlingarna? Var ligger fokus? Det finns en ansats framåt för tillit och demokrati. Att arbeta enligt MARY-metoden kräver samverkan. Existentiell hälsa kan stärkas för alla åldersgrupper. Hur kommuniceras att församlingarna har verksamhet för alla åldersgrupper?

Hur kan tillit mellan de tre församlingarna/enheterna skapas så att en medarbetare kan få i uppdrag att representera Svenska kyrkan i Faluns kommun, och sedan föra information vidare till de olika enheterna? Arbete med förankring, resurser och strategi är viktiga. Hur är både ledning och medarbetare med på tåget även när det blir verkstad? Finns det risk att någon part får kalla fötter när det blir dags att prata ”hur” och avsätta tid?

Forskarnas bidrag - och samtalet vidare

Språk och kommunikation

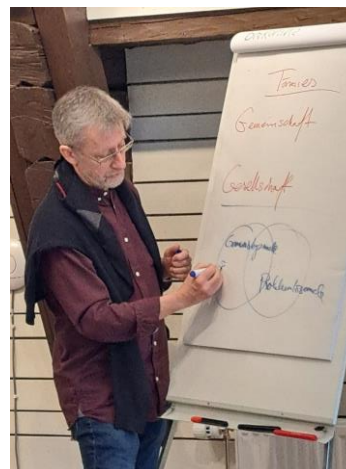
Vilka ord väljer vi och hur kommunicerar vi? Som kyrka lämnar vi ibland vårt ”kyrkliga” språk för att samarbeta med kommunen, vi använder det språk och de ord vi vet går hem inom kommunen. Vad gör ordvalen med det vi gör? I det långa perspektivet är det viktigt att vi lär andra vad kyrka och diakoni är. Vi kan sätta vår agenda genom att använda vårt språk – vi ska prata om

diakonala prioriteringar. Vi ska äga orden och innehållet i orden. Byter vi språk så blir det inte lika angeläget för kyrkan internt att arbeta med frågan.

Olika samhällssyn och kyrkosyn

Tönnis skriver om grundspänningen mellan *Gemeinschaft* (med gemenskapen i centrum) och *Gesellschaft* (det rationellt organiserade samhället) som samhällsidéer. De finns hela tiden parallellt. Vad ser vi våra församlingar som? Kyrkans diakoni behöver finnas i två spår - gemenskapande och problemlösande. I en kyrklig förståelse måste båda finnas med. *Sorgegruppen* finns i en *Gemeinschaft*-miljö, medan sjukhusdiakonens arbete sker som en del av det organiserade sjukhuset, i en *Gesellschaft*-miljö.

Samtal om mål och förankring

Tre enheter med tre olika kyrkoherdar och en del medarbetare som inte har varit med i processen. Vad har de olika parterna för mål? Församlingarna har samarbete i vissa praktiska frågor, men finns det också ett gemensamt mål för dem? När man konkretiserar målen visar det sig ibland att man har lite olika mål, som ibland inte går ihop i verkligheten. Då faller det. Känner jag till ditt mål? Känner du till mitt mål? Behöver vi lära känna varandras organisationer bättre eller vad behöver vi veta för att kunna genomföra projektet?

Förankringen inåt i den egna organisationen är svår – horisontell och vertikal förankring. Alla behöver få information, även om alla inte är lika delaktiga. Hur får man förståelsen från olika medarbetare? Man kommer in från olika perspektiv. Man ser inte varför man är en viktig pusselbit.

Vad är målet med samverkansgruppen? *”Det är en förankringsgrupp, men inte en operativ grupp”*. Tips om Eva-Mari Karlsson Kempis [uppsats Att främja diakonala innovationer](#). Samverkan faller ofta när den inte är tillräckligt konkret, eller när mandatet är för löst. Utan mandat har man inte resurser att skapa konkreta resultat. Det är faran med otydliga samverkansprocesser.

Och hur kom det sig när områdena för samverkan valdes ut? *”Vi vill skapa ett samverkansklimat och tog ungdomar och Mary eftersom de är prioriterade områden i allas FIN.”*

Samtidigt finns i Svenska kyrkan ibland en rädsla under ytan, att samverkan förväntas leda till att vi slås ihop till ett storpastorat. Det kan finnas en rädsla för en hemlig agenda. Det är viktigt med öppenhet och att förankra för att ta bort olika rädsor.

Långa processer

Alla samverkansprocesser är långsamma processer. Steg 1 är en samverkansgrupp. Steg två kan komma två år senare. Mänskliga relationer och förtroendebyggande tar tid.

2011 utvärderade Stig samverkan mellan sex församlingar i Uppsala. Alla tyckte att den tillsatta projektsamordningstjänsten varit bra. Projektet permanentades. Med tiden började kyrkoherdarna samarbeta mera. Det fanns behov av att en central enhet skulle komma in i ledningsgruppen, det tog 5 år. När en ny domprost kom kunde platsen i ledningsgruppen permanentas. Ny chef för alla diakoner kom till. Det var en lång process mellan under över 10 års tid.

Att gå över gränser

Forskning kring krissamverkan visar att även brandförsvaret har svårt med samverkan. Ibland ligger fel brandstation närmast skogsbranden, hur gör vi då? Utvärdering ledde till samverkan över gränser, och nu funderar de på om de ska samarbeta kring ambulansverksamheten också. De började konkret med en sak och sedan fick det växa. Ibland är det en klok väg att börja i det praktiska och konkreta, och att det i sin tur blir del i framväxten av en samverkanskultur.

Jurister pratar om att Sverige är ett välfärdsystem – men vi är 290, minst! Kommunerna gör olika. Hur hanterar vi det inom våra system? Varför ska vi göra lika, när vi ändå inte är lika? Är det värt brottningen? Om vi lyssnar på de som har behov av vår verksamhet, vad de säger om vad de har för behov. Om vi lyssnar på dem blir verksamheten antagligen olika på olika platser.

Tips om Lena Sjöbergs [uppsats](#) *Profet eller samverkanspart? Diakonala strategier i Svenska kyrkans nya storpastorat*. Ska alla få lika eller ska vi fatta beslut utifrån behov?

Församlingarna summerar

I min erfarenhet från Montessori börjar man i det stora och går till det lilla. Idag fick jag ändra på det perspektivet – att låta samverkan börja i det konkreta för att gå vidare till den större kulturförändringen.

*Jag tar med mig att samverkan behöver sker på två nivåer, horisontellt gentemot samhället och vertikalt i vår egen kyrkoorganisation. Jag tar också med mig *Gemeinschaft* och *Gesellschaft*. Och att saker tar tid.*

Forskarna summerar

Samverkan är skitsvårt! Var och en kommer med sitt. Aktörerna har olika logiker. Några tittar bakåt, några tittar framåt.

Ni har kommit långt, även om ni har svårt att se det. Alla kommer inte så här långt. Ni har lyckats!

De andra församlingarnas frågor och reflektioner som samlades in i menti

- Låter som ett internt arbete med flera steg i långsiktighet. Finns en plan över tid för olika steg och vilka resurser ni har tillgång till?
- Hur ser mandatet ut, församlingar, chefer, enskilda medarbetare?
- Förutsättningar. Förankring. Resurser. Mandat. Hur ser det ut och vad finns?
- Supersmart att ni ser tydlig koppling till alla tre församlingsinstruktionerna!
- Svårigheter med att så mycket är så viktigt i den enskilde medarbetarens vardag. (Och alla har fullt upp). Hur gör detta min vardag enklare? Är det något jag inte behövde göra när detta är i gång?
- Om samverkansgruppen är strategisk och ej direkt operativ, vem/vilka ansvarar för att det blir verklighet av idéer och planer?
- Kommunens likabehandling kontra kyrkans likabehandling, hur blir det?
- Hur blir det att vända på steken? Syfte nu: Sv ky samverkar i och med kommunen. Effekt: MARY och ungdomsverksamhet. Bakvänt: Syfte: MARY och ungdomsverksamhet. Effekt: Samverkan.

Pass 2: Ett partnerskap som söker sina former

Case/Dilemma

På Skolgatan 8 har Västerås stadsmission en ny mötesplats som startade i januari 2024. Mötesplatsen ska skapa förutsättningar för personer att bryta ensamhet, mötas/lära känna nya bekantskaper och hjälp/slussa vidare till andra organisationer eller instanser.

På mötesplatsen finns också en second hand-butik för att få en naturlig del i att komma dit som inte är utmärkande. På Skolgatan 8 arrangeras kreativ AW, skapande, månatliga evenemang, fikagrupp för 60+ m.m. Samverkan prövas med Svenska kyrkan – vad kan de göra tillsammans? En tanke är att skapa samtalsgrupper tillsammans. Hur kan de hitta människor som vill vara med i en samtalsgrupp? Exempelvis leva vidare-grupper? Och hur kan de hitta volontärer?

Många söker sig till Domkyrkan bredvid för att tända ljus och för att prata. Det går bra men behoven är större än resurserna. Det finns inte alltid någon att komma och säga hej till.

Forskarnas bidrag - och samtalet vidare

Målgruppens delaktighet

Hur integrerar vi volontärer i relation till anställd personal? Ny forskning kring äldre kvinnors ideella arbete visar att mycket frivilligt arbete görs av de äldre själva, de är inte bara mottagare. Det är kopplat till livslusten. Att göra frivilligt arbete är inte bara att ge, utan också att själv få. Kanske kan målgruppen också vara delaktiga som volontärer?

”Utan volontärer så skulle vi inte vara kyrka, men det bygger på personkännedom för att kunna fråga. När det är projektrelaterat kan man gå in som volontär för en tid”. Andra uppdrag kräver en långsiktighet över tid. Forskning visar att en allmän trend är att folk inte vill gå in långsiktigt eller att ens vara medlem i organisationer. Man vill göra en kortare insats, samtidigt är det vanligaste sättet att rekrytera långsiktigt, genom gemenskap och relation. ”och det ger ringar på vatten då dessa tar med sig sin bekantskapskrets”.

Vilken är er programteori?

”Vad gör ni, när ni gör, vad ni säger att ni gör?” Två olika sätt att tänka om vem man är till för och hur man organiserar sig är *”anställd och gäst”* vs *”medlemmar och handledare”* (med uppdrag att skapa strukturer för medlemmarna att verka). En mötesplats i Trollhättan beskriver sin verksamhet i en artikel - de hittar ord för den. Gemenskapen handlar om: *gästfriheten, växande, jag och du, handlingens gemenskap*. Vad är det vi gör – det är programteori.

”Relationen är att den ena behöver den andra. Vi vill möjliggöra mötena – det är fokuset – ”här är platsen där möten kan ske””.

En del av programteorin är hur verksamheten ”konstruerar” sina brukare? Hur beskrivs de som man är till för? Exempel ensam och äldre. Hur beskrivs de på ett bra sätt? Hur identifierar ni dem, och hur identifierar de sig? Två synsätt på verksamhetens syfte lyfts fram – är den för människorna eller för att pastoratet ska synas?”

Samverkan

”Verksamheten är så pass ny på Skolgatan så vi har pratat ett par gånger bara. Vi är doers som agerar. Finansieringen är en utmaning. Vi fick bara en del av finansieringen och bara fram till första januari och sen måste vi klara oss själva ett tag... Någon form av plan behövs ju”.

Ju mer beroende man är av externa medel desto mer tydlighet krävs. Ett tips är att inte fastna i resultatfällan utan att lägga fokus på vad det är som händer. Ibland pratar man om strukturkvalitet, processkvalitet och resultat kvalitet. Lägg fokus på de första två.

Både Stadsmissionen och kyrkan har samtalsgrupper. Ni vill samverka, har olika vägar in i verksamheten och kan ge vägar tillbaka till varandra. Kanske behöver era gemensamma mål preciseras?

En mentifråga: *I vår stad har det vid upprepade tillfällen uppstått spänningar i samverkan mellan församlingarna och Stadsmissionen. Ofta har det handlat om olika syn på ansvar, uppföljning och kommunikation. Tips? Det klassiska har varit att Stadsmissionen har tagit hand om svårare utsatthet och kyrkan existentiell hälsa, men i Västerås är det inte så.*

Övergripande kan forskning säga att Stadsmissionen och kyrkan drivs av olika logiker: ekonomi respektive kyrkan på den här platsen, GUDM, vigningslöften. Vad händer när det blir spänningar? Hur långt kan man gå med god vilja och när krävs det mer formaliserade former?

Det är viktigt att göra det ”pratbart”, förstå att vi har olika utgångspunkter i samverkan – även mellan olika enheter/församlingar i ett pastorat. Är vi en del av en större enhet eller kör vi vårt eget race? Kyrkoherden har uppdrag att se till en större enhet. Samtidigt är en tes att Svenska kyrkans medarbetare i stor utsträckning historiskt har haft utrymme till att utforma sitt eget arbete. Och det har färgat av sig - jobbar man i kyrkan så får man göra på sitt eget sätt. I samband med hopslagningar så måste man få ihop det, man kan inte köra ”kioskverksamhet” utan måste relatera till en större enhet – vilket kan vara fördelaktigt för det diakonala arbetet, ex. genom att tillsätta en diakonstrateg.

Ännu en mentifråga om rekrytering av volontärer: Spelar det någon roll om det är Svenska kyrkan eller Stadsmissionens volontärer? *”När vi från Stadsmissionen presenterar oss är det viktigt att vi talar om att Svenska kyrkan är huvudman. Men ibland kan det vara fördelaktigt att det inte är fokus på avsändaren när vi vill nå individerna som har svårt”.*

Forskarna summerar

Kan tankar kring kallelsen vara till hjälp? Vi präglas ibland av en pietistisk syn där den inre kallelsen sätts i fokus. Hur kan vi i stället tänka bredare på den yttre kallelsen? Det är inte bara jag som kallas, utan uppdraget är kyrkans. Hur kan vi tänka utifrån praktisk teologi och vad vi vill?

Församlingen summerar

I Domkyrkan har vi en fördel av att vara domkyrka och vana i att prata i projektform och att arbeta på en viss fråga i några månader och sedan utvärdera. Vi tänker inte församling utan katedral. Vi ser ett hål som behöver täckas och försöker fylla det.

Vi ser ett gemensamt behov, och frågar vem som kan täcka det och på vilket sätt? Men det viktiga är inte vem som gör det, utan att det görs.

De andra församlingarnas frågor och reflektioner som samlades in i menti:

- Är det självklart för Svenska kyrkan att rekrytera volontärer till Skolgatan? Eller vill ni (eller andra i församlingen) också rekrytera dem till församlingens "eget" arbete?
- Kontakt med vårdcentraler?
- Är en samverkan formaliserad? På vilken nivå är överenskommelsen tagen? Hur är gensvaret från övriga församlingar?
- Ni söker former för samverkan, gäller det också avtal hur stora personalinsatser från vars och ens sida etc?
- Skolgatan har samtalsgrupper och kyrkan har samtalsgrupper – har ni fördelat vem som har vilken sort?
- Har PRO och SPF liknande verksamhet? Ser de behoven ni ser? Kan ni samverka med dem?
- Kan Svenska Kyrkan gå in som medfinansiär några år för att säkra att det får finnas kvar ett tag?
- Spelar det någon roll för er om verksamheten kopplas till antingen bara Svenska kyrkan eller bara Stadsmissionen? Kan vara svårt att "marknadsföra" samarbeten, kopplas lätt till en av organisationerna.

Pass 3: Egenmakt, organisering och förhållningssätt i arbetet med ekonomisk utsatthet

Två församlingar – liknande case/dilemman

Norrköpings St Olofs församling, en del av Norrköpings pastorat, består av innerstaden och ett socioekonomiskt gynnat ytterområde. Det finns också ett socioekonomiskt utsatt område i församlingen. De har relativt många fonder och stiftelser och ska förmedla dem vidare till dem som söker stöd. Förra året delade de ut betydande summor, det mesta till privatpersoner och projekt. Det är roligt att kunna hjälpa, men pga. ett stort arbete med fonder får de också välja bort mycket annat. En stor del av alla deras arbetstimmar på fem tjänster går till fondhantering. Pastoratets styrdokument säger att diakonins uppgift är att göra skillnad för individ och samhälle, långsiktigt och i ögonhöjd. Hur kan de genom fondhanteringen göra den grundhållningen tydlig? De stöttar människor när skydds nätet brister, hjälper människor få andrum. Ger guldkant genom jul- och sommarpeng. De vill att det ska bidra till ökad egenmakt.

Det finns en förväntan både från individer och samhälle att kyrkan ska ta ansvar. Nu ser de ett svårare ekonomiskt läge där flera lever under gränsen. Vad gör de förväntningarna med oss som kyrka och med oss som diakoniarbetare? Många av de som söker medel har ingen annan kontakt med kyrkan. Vi är den enda kontakten.

Stiftelsernas ändamål stämmer inte överens med hur människors behov ser ut. En viss procent av pengarna ska delas ut så att det förblir en skattefri stiftelse. Församlingen kan därför inte alltid vara där nöden är störst. Papperslösa kan de hjälpa till vid enstaka tillfällen, men det blir ingen långsiktighet i det. *”Vi har en massa pengar men det blir en dragkamp mellan vårt diakonala uppdrag och ”kravet” att dela ut pengar”.*

Örebro pastorat består av åtta församlingar som jobbar på väldigt olika sätt. Vissa församlingar hänvisar helt till deras matcentral i samarbete med Stadsmissionen, andra delar ut mat eller presentkort, ger hjälp till medicin osv. Det ser olika ut vad de har för möjligheter och också inom församlingar ser det olika ut. Pastoratet funderar nu på om en likafördelningsplan skulle gynna mottagare och även oss, en enhetlig praxis.

Församlingarna jobbar mycket som församlingar, det har inte funnits någon intention tidigare att arbeta mer som ett pastorat. Men det finns någon typ av överenskommelse att man ska hjälpa personen i den församling där man bor. Det funkar på de flesta ställen. Fler av dem som söker stöd vet också att det inte är någon idé att söka i någon annan församling.

Deras grundfrågor idag var: Finns det något rätt eller fel? Närhetsprincipen eller likvärdighetsprincipen? Där det finns störst behov finns det minst pengar.

Forskarnas bidrag - och samtalet vidare

Hur hanterar vi det vi inte råår över?

Grundfrågorna är frågor som ni som är här idag inte äger. I relation till er församlingsinstruktion, hur relaterar det till en större fråga? Hur jobbar vi som pastorat nu? Hur kan vi jobba i relation till de här problemen? En annan fråga: Hur funkar pastoratet, skulle det vara möjligt att använda de här gamla fonderna på ett annat sätt? Permutationer är oftast inte möjligt. Så: vad råår vi inte över och hur hanterar vi det vi inte råår över?

Vad gör det med mig, med oss, att vi inte kan styra över alla våra prioriteringar? Vi har fondmedel, hur mycket ska det få styra vår tid? Hur mycket kan jag styra min tid? På chefsnivå, ska vi fatta någon form av strategiskt beslut? Att strömlinjeforma utdelningen kanske inte gör att arbetet blir lika bra som idag, men det frigör tid för annat arbete. Det finns inte rätt eller fel men det handlar om att ta ett medvetet beslut, så att utvecklingen inte bara "blir vad det blir". Då blir man lätt uppgiven. När behoven är för stora och resurserna är för små, blir man lätt utbränd. Vissa saker kan vi inte göra mycket åt men vad kan vi göra något åt?

Exempel på resonemang och verksamheter

Det finns försök på att göra annorlunda, att försöka göra skillnad på nya sätt. Forskaren Alain Topor som skrivit om psykisk skörhet har varit inblandad på flera håll. En kontrollgrupp som fick en summa på 500 kr i månaden jämfördes med en annan grupp som inte fick det. Det visade sig att de fick bättre hälsa. Det görs ett arbete med en månadsgåva, den sk. Livsgnistan, i Stockholms domkyrkoförsamling, som nu är inne på sitt andra år. I Helsingborg delar de ut matkassar med torrvaror under fyra månader, sedan görs en paus. Doktoranden Elinn Leo Sandberg har skrivit om hur mycket jobb det är för en person att hela tiden söka pengar. Magnus Bodin som jobbar på FVO, där finns principen att man måste ha försörjningsstöd för att få söka, för att upp till den nivån är det samhällets ansvar. I Angered, Bergsjöns församling, har de länge jobbat med matutdelning till papperslösa. De bestämde under pandemiperioden att till Bergsjön kommer de som inte har personnummer, de får matkassar, hjälp till sjukvård etc. I den andra kyrkan i församlingen är det inte någon utdelning utan snarare utredning, hur har du det med Försäkringskassan? etc.

”Det finns liknande system i Örebro, en Stadsmission som har matutdelning. Jag tänker ibland att vi inte behöver göra det här alls. Samtidigt har jag kollegor, särskilt prästkollegor, som säger att det bara knyter sig i dem vid tanken att vi inte skulle ge människor mat”.

Synsätt, förväntningar, behov

I ett arbetslag väcks debatt kring att *”vi ska inte försörja människor, vi ska inte gå i klinch med systemet. Har man fått avslag så har man ju gjort något fel”*. Så vad är kyrkans roll? Blir vi oftare styrda av det praktiska, kravet att dela ut upp till 80% av fondernas medel. *”Det är svårt att komma till att fundera på vad som är vårt uppdrag.*

Det är centralt att få syn på förväntningar. Vilka förväntningar har kyrkoråden, kyrkoherden, kollegorna, vi själva, socialförvaltningen m fl.? Kan vi lägga upp alla förväntningar på bordet? Intervju: Vad har du egentligen för förväntningar? Ibland finns dolda förväntningar, som man kanske inte ens har funderat på. Marthas [avhandling](#) handlar om diakoni i Church of England. Någon högt uppsatt offentlig person sa *”de (kyrkan) får gärna göra uppdrag, göra det som står i vår överenskommelse om de ska ha finansiering.”* En stund senare hänvisade han till evangelierna och uttryckte andra förväntningar på kyrkan som han inte verkade vara medveten om.

Det är viktigt att fråga sig vad de som kommer och vill ha pengar, egentligen behöver. Det är en fråga om yttre kallelse. *”Det här är vår kontaktyta, människor som annars aldrig skulle komma till oss. Många försvinner men vissa kan vi fånga upp och kanske erbjuda samtal eller annat stöd”.*

Kyrkan och välfärdssamhället

Många gånger tänker man att välfärdssamhället är som det varit. Det har hänt jättemycket som påverkar det diakonala arbetet. Vad innebär det konkret i de olika sammanhangen? Man skulle behöva lyfta upp förväntningarna på vad kyrkans roll är i det välfärdssamhälle vi har nu? Att gå in med ekonomi kan också ibland vara kontraproduktivt. Finns det medel och man vet att man måste fördela så gör man det, trots att det kanske egentligen är andra saker som borde förändras. Exempelvis att ta tag i att göra en skuldsanering.

I Örebro gjorde de en genomlysning inför kyrkorådet av hur livet förändrats för människor som drabbas av maskor i välfärden. De förtroendevalda hade ingen aning om det. Vad har vi för bild av att vara kyrka? Har vi koll på vilka hål det finns i skyddsnetet och hur vi förhåller oss till dem.

”Pressen ökar även hos socialhandläggaren, att hänvisa till kyrkan blir ångesthantering för dem. Vi samverkar ofta och gärna men det blir skillnad om vi samverkar, eller om de bara hänvisar till

oss. Vi har tagit emot ett gäng ansökningar som till och med ligger i socialtjänstkuvert, de sitter på socialtjänsten och får hjälp att söka pengar från kyrkan för att inte de kan ge. Och så kommer de till oss”.

Den pressen som en socialsekreterare har, gör att de gör det de ”måste” och att de sen inte har tid att göra det som är smart. Finns det risk att samma sak händer för er i församling?

Ett sätt att motverka det är att inte fatta beslut ensam utan tillsammans med en kollega. För att bromsa att vi smittas av den akuta stressen. Om att kunna jobba smart citeras en diakon som sagt att *”om pengarna jag delar ut för att förhindra en vräkning ska göra nytta så måste jag avsätta tio dagars arbete efteråt för att jobba med ärendet. Man kan lätt hamna i att hjälpa för stunden”*.

Strukturer för att tänka smart

I Norrköping finns en pastoratsövergripande diakonistrategigrupp som arbetar övergripande utifrån diakonipastoralen. De har olika förutsättningar i de fyra församlingarna, och fondmedlen är bundna till gamla församlingsgränser. De har samverkan kring enskilda personer, men inte alltid ork att kunna bygga något nytt.

Personer i ledning av församlingar och pastorat behöver kunskap. Ett sätt är att ha en diakon i ledningsgruppen, eller att söka kunskap på andra sätt. Viljan finns där. *”För att jobba vidare med strukturella förändringar och organisering behöver vi först få näsan över vattenytan. Det är prioriterat från ledningen, men det sker ingen riktig förändring trots att alla är överens om visionen i diakonipastoralen”*.

Och vad blir viktigast – orden i diakonipastoralen? *”Vad betyder egenmakt. Är inte vigningslöftena det viktiga, det krockar väldigt ofta. Hur ska jag hantera det? Jag har ju lovat någonting.”* Det finns ibland spänningar mellan individens mål och organisationens mål, det handlar också om synen på kallelsen.

Centralisering av arbetet i pastorat?

Flera församlingar funderar på hur arbetet ska organiseras. En tanke är att centralisera det ekonomiska arbetet i pastorat. *”Det kan finnas en rädsla, om det blir för avskilt kommer man inte till församlingen”*. I Malmö har de gjort en centralisering av arbetet med bistånd. Umeå och Borås arbetar också så och är nöjda. I Linköping funderar man i samma banor, men ledningsgruppen är mer för detta än diakonerna. En utredning pågår. Tanken är att några ska få det som en del i sin tjänst.

I arbetet används vistelsebegreppet för vissa typer av bistånd, i andra behöver en person vara *”skrivnen i församlingen”*. Är det ett problem att det är olika? Är det lika att göra olika? Om man ska göra lika, hur blir det?

"I min församling finns en som är socioekonomiskt utsatt, i din församling finns pengarna. Då blir det ju inte rättvist". "Det blir en ofrivillig orättvisa, vad gör det med oss och dem?". Det handlar om kyrkosyn och samhällssyn, vad ska kyrkan vara?

Kvalitet i mötet

Människor kommer med en förväntan, och blir kanske besvikna. Det tar lång tid att bygga upp förtroende, ett enda möte kan rasera det. En studie om kvalitet i mötet med kyrkan visar att en upplevelse sätter spår. En dålig upplevelse som konfirmand kan göra att en person har en dålig förväntan på kyrkan i 40 år. Sen dör plötsligt ens partner och man går i leva-vidare-grupp och får ett bra möte med en diakon, och då vänder allt. Det är långa processer, och det är viktigt att reflektera kring hur vi möter människor. Vi kanske måste säga nej, men hur gör vi det? Både för att vi själva ska kunna hantera det, men också för att bidra till goda möten.

Organisationen som resurs

Det hänger också på hur man ser på organisationen. Gunnar Nordin skriver om olika synsätt på organisationer. Om vi ser organisationen som en resurs, så organiserar vi oss så att vi kan göra mer. Organisationens resurser ska fördelas till olika behovande. Det ena sättet är att *ransonera*, som i Helsingborg: alla fonder delas ut i september och sen blir det inget mer under resten av året. Det andra sättet är att *prioritera*: Vilka är det vi vill fördela till? Som i Södertälje där de ville fördela till främst barnfamiljer. På måndagskvällar åt man mat, och det fanns volontärer som gjorde saker med barnen. Sen kom pandemin och då fick man reducera det till matlådor som man åkte ut med. Då såg man att vissa barnfamiljer hade det tuffare än andra, pga att de förlorat tillfälliga jobb. Då började kyrkan med matkasseutdelning till dem som inte hade rätt till samhällsstöd. Ambitionen var fortfarande att prioritera barnfamiljer men så småningom pressades prioriteringen ned. Prioriteringsdiskussionen måste vara igång hela tiden, och verksamhetsformerna förändras beroende på situation och tid.

Som ett exempel på en annan prioritering nämns Magnus Bodin på FVO som ställer frågan. *Ska biståndet "Täppa till" eller "toppa upp". Hur ser vi på det?*

En annan fråga om organisationen är vilken typ av organisation som vi har möjlighet att vara, eller som vi vill vara? Vill vi vara innovatörer, som skapar verksamhet som samhället så småningom tar över? Idag har det ju ändrats till det omvända. Men i den situationen, vill vi jobba innovativt, eller vill vi göra det vi gör bra? Vad passar vår organisation och struktur, utifrån oss som är här just nu.

Ett exempel på att bygga andra strukturer kommer från Visby där de har facebookgruppen "familj till familj". Man skriver vad man behöver - är det någon som har i garaget? Det blev så småningom ett swishnummer också och ICA-handlarna gav en viss procent av sin inkomst. *Kyrkan behövde inte göra så mycket bedömningar, det skötte sig själv på Facebook och vi kunde dela ut det andra som ramlat in. Vi var bara. "Vi befriar folk till kärlekstjänst":*

Församlingarna summerar

Jag har lärt mig att jag inte riktigt äger problemet, men vi har goda möjlighet att förmedla det till dem som äger problemet. Jag är förvirrad på ett högre plan, är det här bra eller bra?

Jag behöver tid att tänka. Kanske - vilka strider ska vi ta? Ska vi göra som vår Stadsmission så ska vi göra likadant i Örebro län.

Jag känner lite hopp ändå. Jag ska gå tillbaka och ta reda på om vi skulle kunna göra på ett annat sätt. Få lite makt över situationen. Verkligen prata om det på riktigt.

Jag går härifrån med lite mer kött på benen utifrån "så här kan man också göra". Lite ny "girl power".

Vi måste fortsätta med det här. Vi måste ha med alla infallsvinklar när vi eventuellt gör förändringar. Jag vill veta mer om frågan om hur vi gör rätt för den som söker pengar. Hur kan man lägga fram ytterligare stöd för det, så vi ger bra beslut?

Forskarna summerar

Hur man än vänder och vrider så måste man välja någonting och då väljer man bort något annat. Den ångesten triggas oss. Man behöver ta ett gemensamt beslut.

Jag fick en association till kollegor som forskar om green washing. De har sett att utbildare måste vara så noggranna när de utbildar personer i klimatfrågor - att inte elda upp dem så att de vill förändra allt på en gång. De har skrivit en bok om hur man kan göra bra marknadsföring. De säger att man ska ta fasta på goda tankar och praktiker som finns idag. Kanske det kan göra det lättare om vi utgår från det vi gör bra.

De andra församlingarnas frågor och reflektioner som samlades in i menti:

- En del församlingar en diakon eller annan handläggare för ekonomiskt bidrag på heltid. Bra eller dåligt? Då blir de andra friare.
- Permutera fonderna! Inte omöjligt säger en del. Någon som vet?
- Går det att tänka vistelsebegreppet i stället för var man bor? Eller är man papperslös kan man "vistas" i den församling som har mer tillgångar för utdelning.
- Är det inte ganska naturligt att församlingarna gör olika? Hur/när blir det ett problem som blir tydligt?

Summering/Avslutning av dagen

Kunskapsutveckling – vad fick vi syn på och vad tar vi med oss?

Örebro: Det var intressant att mötas och ta del av varandras dilemman, att se med färska ögon och tänka själv. Akademin är smart och klurig. Det var bra att ge feedback, att uttrycka något jag fått med mig. Värdefullt. Att tala om det man brinner för i lugn och ro. Bra med fokus. Vi har fått mycket med oss/mig. Hur kan vi gå vidare med frågorna? Vi har fått input, hur går vi vidare? Ordet "pratbart" tar jag med mig, att göra saker pratbara. Att kunna prata om svåra diffusa frågor. Att ta in många infallsvinklar, även om det är jobbigt. Hur ska vi jobba vidare i ledningsgruppen?

Västerås: Learning by talking. Vi ska sätta oss och planera. Det här blev startskottet för oss. Intressant att få feedback via menti. Roligt att höra andras utmaningar och brottningar. Vi ser ljus på framtiden. Det hade varit lärorikt för andra yrkesgrupper att lyssna, kanske kan fler bjudas in en annan gång.

Norrköping: Jag tar med mig kunskap och forskningens vikt för vårt mandat. Vad det kan betyda att ha något att kroka i. Vi har vår kunskap, men det stärker oss att kunna hänga upp den på nåt. Bra med det pratbara, att lyfta. Hur tänker vi, varför gör vi det här? Sinnesrobönen, vad kan vi förändra? Ibland går det inte, då får man försöka hantera det.

Falun: Ibland känna man sig ensam, men så är det nån som redan tänkt, Det finns forskning. Ibland glömmet vi bort det, vi är så uppe i det vi gör. Att tala om varandras mål, och vikten att skriva ner för att se att det är gemensamt. Diakoni är så brett, det finns ingen gemensam beskrivning, det finns minst 1300 olika definitioner (församlingar) av vad diakoni är och vad vi ska göra. Det är behovsstyrt, så vem lyssnar vi på och vem bestämmer? Spännande sätt att lära och få egenmakt i sitt eget lärande, till skillnad från en föreläsning. Ett annat sätt att lära sig. Jag tar med mig det hem, jag blir inspirerad att lära och läsa mer. Jag har inte varit med om det förut, vi lever i en brytningstid. Det här speglar det vi är i just nu, vi kan vara lite förvirrade och ängsliga, vart är vi på väg? Den här typen av lärande speglar att vi behöver varandra. På ett annat sätt än tidigare.

” Den här typen av lärande speglar att vi behöver varandra. På ett annat sätt än tidigare.

Forskarna: Vi är vana vid att nyansera och problematisera, men inte vana vid att komma med lösningar. Det är gott att andra kan ha nytta av det vi har att ge i sin brottning. Och rent konkret behöver vi era exempel för att kunna gå vidare. De säger inget nytt, men ger nyanser i olika frågor. Vad borde vi borra i? Kan vi kombinera olika tankar?

Jag fick upp ögonen för Domkyrkoförsamlingar som annorlunda. Hur jobbar man med att man är lite annorlunda? Det tar jag med mig.

Det är ovanligt att man sätter sig ner och grannar, och tar sig tid. Vardagen tickar på. Jag har fått en förnyad bild av vad det är som rör sig? Inga stora nyheter, men djupseendet och nyanserna behövs så att frågorna inte blir förenklade. Dagen övar på problemformulering som grund för att driva förändringsarbete. Vad är problemet? Vrida för att komma rätt. Direkt ner i vissa praktiker. Tack för det.

*Gud från ditt hus, vår tillflykt du oss kallar
Gud, gör oss djarva! Gud, gör oss fria!
Gud, gör oss kloka! Gud, gör oss glada!*

Sv. psalm 288

Fotografierna är tagna av Eva-Mari Karlsson Kempfi (sid 1), Susanna Löfgren (sid 2, 3, 5, 6, 8 och 9) och Eva Wenhult (sid 10 och 11).